

Han estat les democràcies més laxes en matèria de confinament i de testatge?

Una pandèmia és una prova decisiva per a qualsevol sistema polític, però, en les condicions actuals, ho és especialment per a les democràcies. En un moment de menor suport ciutadà a la democràcia, es postula que la resposta a la COVID-19 de certs països autocràtics, la Xina en particular, ha estat més efectiva en la lluita contra el coronavirus. Però la veritat és que la qüestió, plantejada així, tergiversa la realitat. Amb les dades disponibles a la mà, sembla innegable que la Xina ha estat molt eficaç en la lluita contra la pandèmia. Testar milions de persones en pocs dies no està a l'abast de qualsevol. Però cal no oblidar que altres països clarament democràtics han estat capaços d'exhibir grans resultats en el control de la COVID-19, com en el cas exemplar de Nova Zelanda, i que altres autocràtics han brillat més aviat poc quan s'ha tractat de rebaixar el cost humà de la crisi. En definitiva, per establir un judici objectiu sobre si ser o no democràtic és un factor clau en la guerra contra el virus, cal utilitzar el rigor, en aquest cas, recorrent a una anàlisi empírica.

Com es concreta aquesta anàlisi en un tema tan complex i canviant? D'entrada, quan es contrasta el que han fet els diferents països per lluitar contra la COVID-19, es posa de manifest que, en essència i abans de disposar de les vacunes, s'han emprat tres elements: les mesures de confinament (que engloben les restriccions a la mobilitat i les mesures de distanciament social), la capacitat de testatge i de rastreig de les cadenes de transmissió i la reducció de la mobilitat que finalment es produeix. Els dos primers són instruments de política sanitària, mentre que el tercer és un resultat de les polítiques implementades.

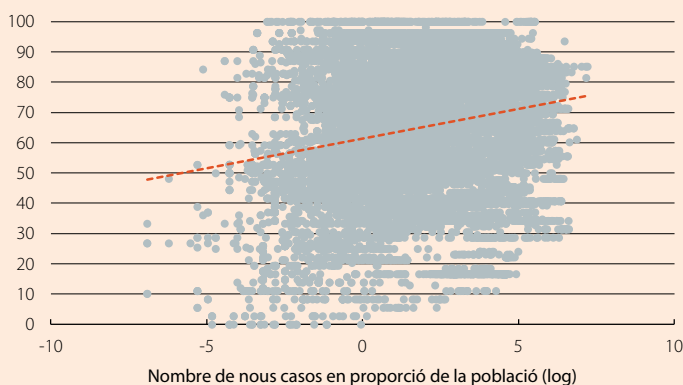
Els confinaments i el testatge, com bé sabem, pretenen que el virus no s'estengui fora d'uns certs focus. Òptimament, cal utilitzar-los de manera conjunta: s'identifica primer l'origen del brot, es detecten els contactes i s'estableixen quarantenes o confinaments de grups petits. Desafortunadament, durant la major part del 2020, amb una capacitat de testatge i de rastreig de contactes baixa a molts països, el confinament va ser, més que selectiu, massiu.

Feta aquesta caracterització, estem en condicions de començar a plantejar-nos les preguntes clau, és a dir, les relacions entre democràcia i intensitat en l'ús dels instruments (confinament i testatge) i entre democràcia i capacitat de control de les interaccions socials (mobilitat). La primera d'aquestes qüestions serà analitzada en aquest article del Dossier, mentre que la segona serà objecte del següent article.¹

Així, el que volem entendre primer és la relació entre el sistema polític i la duresa, o la laxitud, de les mesures de confinament i de la intensitat del testatge. En altres paraules, el que volem saber és, en primer lloc, si dos països afectats amb la mateixa intensitat per la pandèmia (una tessitura que mesurem pel nombre de casos en proporció de la població)² han respost amb confinaments

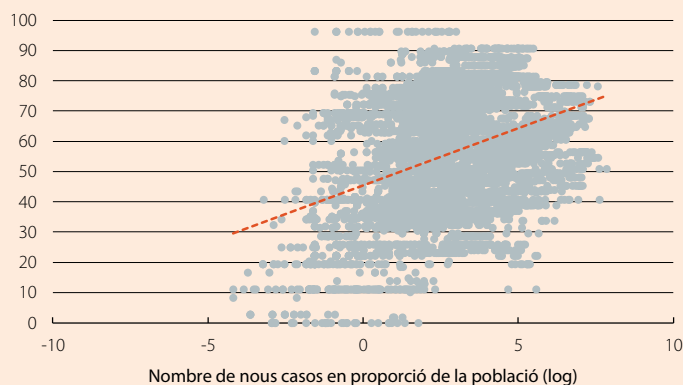
Relació entre el nombre de casos de COVID-19 al país i la duresa de les restriccions en països autocràtics

Índex de duresa de les restriccions

Relació entre el nombre de casos de COVID-19 al país i la duresa de les restriccions en països democràtics

Índex de duresa de les restriccions

Notes: Dades diàries en 102 països entre el febrer i el novembre del 2020. Països democràtics: amb un valor superior a 90 en l'índex de Freedom House.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de Freedom House i de la Universitat d'Oxford.

1. Vegeu l'article «[Han aconseguit les democràcies un millor control de les interaccions socials?](#)», en aquest mateix Dossier.

2. És interessant plantejar-se fins a quin punt els països autocràtics poden estar reportant menys casos dels que realment s'estan produint, sigui per conveniència política (per disminuir les sospites d'ineficiència en la lluita contra la pandèmia) o perquè els sistemes de recollida de dades estan menys desenvolupats que en les democràcies (que tendeixen a ser països més avançats i amb millors sistemes estadístics). Si aquest fos el cas amb caràcter general, els resultats encara serien més favorables per a les democràcies, en el sentit que la reacció «tèbia» de les autocràcies encara ho és més a causa de la infraestimació de la gravetat de la pandèmia.

de diferent grau de laxitud en funció de si eren més o menys democràtics. I, en segon lloc, ens preguntarem si dos països amb el mateix grau d'afectació pandèmica han testat de manera diferent en funció del nivell de democràcia.³

A simple vista i de manera il·lustrativa, la visualització de les dades (vegeu les línies de tendència als gràfics d'aquest article) ja suggereix una relació més forta entre el nombre de casos i el nivell de duresa del confinament als països més democràtics. Mitjançant una anàlisi de regressió de panel amb controls,⁴ es confirma estadísticament que la resposta al primer interrogant és favorable a la democràcia: els països amb un major grau de democràcia han respost, a igualtat d'afectació de la pandèmia, amb una intensitat de confinament superior. Aquest és un resultat important, ja que contradiu la visió superficial que les democràcies han estat «febles» i que, en conseqüència, cal plantejar-se fins a quin punt és important ser més o menys democràtic.

Basant-nos en el model estimat, es conclou que el factor institucional és força rellevant. Un exemple pràctic ajudarà a entendre la sensibilitat. Sent 100 el màxim nivell de democràcia possible, segons l'indicador de Freedom House, Espanya té un nivell de 92 i Colòmbia, de 55. Ara suposem que la intensitat de la pandèmia (mesurada pel nombre de nous casos per 100.000 habitants) es multipliqués per 10 (com va succeir a Espanya entre el 6 i el 13 de març, per exemple). En aquest supòsit, el resultat que presenta el model és que el canvi en el nivell de duresa seria a Espanya 1,5 punts superior al canvi a Colòmbia. Com interpretar aquest resultat? Seria l'augment en el nivell de duresa que es produiria en passar les autoritats de recomanar quedar-se a casa a fer obligatori el confinament domiciliari amb excepció de la feina, l'escola, l'exercici i les compres essencials.⁵ Un salt no menor, sens dubte.

El mateix resultat s'obté en utilitzar el segon instrument de política sanitària, la capacitat de testatge. Els resultats del model apunten a una resposta de les democràcies més intensa que la de les autocràcies. Com succeïa amb el grau de duresa dels confinaments, ser més o menys democràtic representa una diferència apreciable.

En definitiva, en contra del que a vegades s'ha criticat, les democràcies no han estat laxes en la lluita contra la COVID-19 en comparació amb les autocràcies. Una qüestió diferent, i de fet més transcendental, és si, a més de «dures», han estat efectives. O el que és equivalent, hem de tornar a la segona qüestió esmentada a l'inici i plantejar-nos si s'ha aconseguit el comportament social desitjat, és a dir, el control de la mobilitat. Explorarem la qüestió al següent article i serem més a prop de respondre completament la complexa pregunta de si les democràcies han estat a l'altura en aquesta gran crisi sanitària.

Álvaro Leandro i Àlex Ruiz

3. Com a pas previ a aquesta anàlisi, s'ha estudiat si les dues variables instrumentals de salut pública (és a dir, com són d'estrictes els confinaments i el nombre de tests) han respost davant el nombre de casos. Els resultats són els esperats: les autoritats dels diferents països han reaccionat amb l'augment de la duresa dels confinaments i amb el nivell de testatge quan els casos han augmentat (i viceversa).

4. La relació entre la duresa o la laxitud de les mesures de confinament, l'afectació de la pandèmia al país i el sistema polític s'analitza mitjançant la següent regressió de panel amb efectes fixos: $Stringency_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 Covid_{i,t} + \alpha_2 [Covid_{i,t} \times D_i] + u_i + u_t + \mu_{i,t}$ on $Stringency_{i,t}$ és una mesura de la duresa de les mesures de confinament al país i en el dia t elaborada per la Universitat d'Oxford, $Covid_{i,t}$ és el nombre de nous casos COVID-diaris en proporció de la població del país, i D_i és una mesura del sistema polític al país del 0 al 100 de menys a més democràtic basada en una mesura de les condicions dels drets polítics i les llibertats civils en 195 països elaborada per Freedom House. El coeficient α_2 pot ser interpretat com la diferència en la duresa de les mesures de confinament per contrarestar l'afectació de la pandèmia en democràcies en relació amb els països autoritaris. Les dades cobreixen 102 països entre el febrer i el novembre del 2020. Aquest model segueix un plantejament similar al de Frey, C. B., Presidente, G. i Chen, C. (2020), «Democracy, Culture, and Contagion: Political Regimes and Countries Responsiveness to Covid-19», Covid Economics, 18.

5. L'índex que mesura la duresa de les mesures de confinament és l'agregat d'un conjunt de mètriques de distanciament social, una de les quals és el grau de les restriccions domiciliàries. Quan aquesta mètrica passa d'una simple recomanació de quedar-se a casa a una obligació de confinar-se al domicili, l'índex agregat de la duresa de les mesures augmenta en 1,5 punts.